

Tekst: Esther 2: 15 – 3:7

Lieve mensen, gemeente van Christus,

De lucht kleurde gisteren en eergisteren aangenaam oranje. Vrijdagmorgen hing boven ons gemeentehuis een oranje wolk waaruit negen lintjes vielen. Onder andere Willem Koopmans, Libbe Riemersma en de vader van Dick Tolsma kregen op de linkerzijde van hun revers of vest, op harthoogte, door de burgemeester een koninklijke onderscheiding opgespeld. Wat opmerkelijk en veelzeggend was, dat het merendeel van de laureaten vooral vanwege hun decennialange vrijwilligerswerk in de kerk de koninklijke onderscheiding ontving.

Er hangt dezer dagen ook de klank van 4 mei in de lucht. Commissaris van de Koning Arno Brok is dit jaar bij de herdenking op de Joodse begraafplaats in Tacoziyl, bij Lemmer. Dat doet hij vanwege

het toenemende aantal meldingen van Jodenhaat. Dat besluit raakte me. Telkens weer in de geschiedenis steekt het de kop op, Jodenhaat. Ook nu weer voelen Joden zich in ons land onveilig...

En ik besloot de eerste lezing vanmorgen af te stemmen op dit bericht. We lazen een part uit de boekrol Esther. De boekrol Esther hoort bij de vijf feestrollen. De synagoge leest dit boek op Poerim, het feest waarop de Joden herdenken dat de antisemiet, de Amalekiet Haman, tevergeefs hen wilde uitroeien, met het wonderbare complot van Esther en haar oom Mordechai in de glansrol. Het verhaal speelt zich af in de Perzische ballingschap. Die ballingschap hangt samen met de verwoesting van de tempel, de plek waar God woont. Ballingschap drukt onder meer zijn zonder God uit. In die wereld wordt Haman een rijzende ster. Hij is net koninklijk onderscheiden, maar niet vanwege zijn vrijwilligers werk, zijn

doen. Hij leeft in de roes van ontwikkeling en vooruitgang.

Mordechai zit in de opening van de poort, en als Haman op een trotse wagen passeert, is hij de enige die niet knielt voor dit uiterlijk vertoon. De Joodse overlevering zegt dat Haman op zijn kleed goden had afgebeeld die hem groot maakten, en de Jood draagt een ster, de ster die in de wereld van Haman die van vernietiging wordt, maar die in het wezen van de Jood over verbinding gaat van hemel en aarde.

Wie of wat is de Jood? Die vraag is als het betreden van een mijnenveld. Er duiken zomaar politieke of raciale duidingen op, of de Joodse mens wordt op één hoop gegooid met de regering van Israël. Vanmorgen laten we ons voor het antwoord op die vraag leiden door wat de boekrol Esther ons vertelt en leert. Jood, in het Hebreeuws Jehoedai, draagt

in zich de Godsnaam, de Eeuwige. De jood staat voor de mens die het eeuwige in zich draagt, die dat weet, dat leeft. In die mens zijn tijd en eeuwigheid samen. Het gaat hier over het weten hiervan in de mens, in ieder mens. Het gaat bij de Jood in de Bijbel om het openbaren van de Eeuwige, van God. Jehoeda is ook verwant aan loven en roemen. De Jood looft en roemt de Heer, looft de Eeuwige Heer.

‘Waarom buig jij niet voor Haman, Mordechai?’ Mordechai zwijgt, zoals Jezus later voor Pilatus zwijgt als die hem vraagt ‘Ben jij de koning der Joden?’. Haman ziet met eigen ogen dat Mordechai niet voor hem knielt. Hij ontsteekt in woede. Woede leidt tot wraak en wraak leidt tot peilloos diep leed. De grote leiders zoals Gandhi en Mandela leren, dat de ware leider regeert vanuit een staat van woedeloosheid, die hen uit de zone van zinnen op wraak houdt.

Haman doet dat niet. Net door de koning in het zadel geholpen, trots op zijn eigen presteren en status, zint hij op wraak. Woede is gevaarlijk, zomaar dodelijk. We lezen en horen er dagelijks over. Deze week stond de camera op een baby'tje in Rafah, voortijdig uit de buik van haar hoogzwangere moeder gehaald toen die met haar vader en zus door Israëliëse bommen waren gedood. Het baby'tje werd in de couveuse gelegd, haar grootouders zouden haar bij zich nemen. Maar ze heeft het niet gered.

‘Waar is God in deze wereld?’ zo verzucht de mens in wanhoop. Er is veel verlegenheid over die vraag. Misschien ook bij ons. De boekrol Esther wijst ons de weg. Deze leert ons: God is ondergedoken, verborgen. Dat is namelijk het geheim van Esther. Zij weet het, draagt het besef hiervan in haar naam, die betekent ‘Ik die verborgen ben.’ En die ‘ik’, dat is het diepste in haar en in ieder

mens, de onuitsprekelijke werkelijkheid van God. Haman stuit op die God in het doen, beter gezegd, het nalaten van die ene Jood bij de poort, om voor hem ddor de knieën Gte gaan. Dat is reden genoeg voor Haman om Mordechai 'kalt te stellen'. Gods werkelijkheid. Hij verdringt en veracht God en wie God eert. Hij meent het zelf alleen wel te kunnen, beter ook. Hij is de mens die graag de verleiding van de slang volgt, als die sist: *'Eet van die vrucht, als je dat doet, zul je zijn als goden, kennende goed en kwaad.'* Haman is de zoon van Hamadata de Agagiet. Agag is de koning van Amalek. Amalek staat als volk in de Bijbel voor de mentaliteit die de oudere, zwakkere en kwetsbare in de rug aanvalt, zonder dat die ergens schuldig aan zijn. De Amalekiet in de Bijbel waarmee Israël oorlog voert, is ook een stem in onszelf, eentje die ons op onze kwetsbaarste plek aanvalt, een conflict in ons. Zoals Israël ook een stem in ons is.

En de koning van de Amalekieten, Agag, staat voor de overtuiging in ons, dat we het zelf allemaal moeten klaarspelen.

Agag als naam drukt dat uit. Zijn naam heeft met een dak maken van doen. En een dak scheidt de mens af van de verbinding met de hemel, de hemel als ruimte van God. Agag staat voor de mens die volledig op zijn eigen kracht en ontwikkeling vertrouwt, op de mensheid die gelooft dat wij ons ook nu zullen redden dankzij de wetenschappelijke kennis, het technisch vernuft en ingenieuze prestaties.

En toen het leger van de eerste koning van Israël, koning Saul, alle Amalekitische soldaten vernietigde, wat deed Saul toen? Hij spaarde koning Agag. En in de nacht daarna verwekte Agag bij zijn vrouw een kind, waaruit later Haman voortkwam.

Deze Haman, de aanvaller van het Joodse in de mens.

De Joodse schrijver Arnon Grünberg beweert deze week in de Groene Amsterdammer twee belangrijke dingen:

1. Dat het afgelopen half jaar onmogelijk is geworden over de jood te spreken zonder Gaza erbij te betrekken.
2. En iets verderop, zegt hij dat ‘de jood een persoon is die een relatie aangaat met de tekst en daarbij de mogelijkheid openlaat dat uit de letters god tevoorschijn zal komen.’ Het is die relatie tussen mens en tekst die de identiteit van de jood in essentie weergeeft. En de Hebreeuwse bijbel is die tekst. En Psalm 119, waarvan we zongen, is één lange lofzang op het geschonken zijn van die letters aan ons, waarin God verborgen wacht om zich vanuit de woorden aan ons te openbaren, opdat, als wij ze lezen, ze in ons gaan leven en ons doen en laten bepalen. Psalm 119 is een kunstwerk dat is opgebouwd uit de 22 letters van het Hebreeuwse alfabet. En ieder deel beslaat acht verzen en elk vers begint

met de volgende letter van het alfabet. Zo begint het derde deel met de derde letter van het alfabet, de gimel. De Naardense Bijbel, heeft dat ook met de Nederlandse vertaling gedaan. Zo luidt vers 17 'Gun het uw dienaar dat ik mag leven, en zal waken over uw woord.' Prachtig, en het laat zien wat het wezen van de Jood is, namelijk het loven van God de Heer die in die letters woont en leeft. En de Jood Mordechai leest en leeft daaruit. Hij eert die God en weigert te knielen voor een mens, een mens die die God niet kent omdat hij zichzelf God waant. Ja, Haman is de mens die geen weet heeft van geloof of liefde, die alleen maar bezig is met ontwikkeling en groei, en groei en groei... Alles wat dat in de weg staat, wil hij uit de weg ruimen.

Haman bedenkt een list om de Joden te verdelgen. Hij werpt het lot, pur, daar komt de naam van het feest Poerim vandaan. Met dat werpen van het lot

meent hij de werkelijkheid naar zijn hand te zetten. Maar hij kent de werkelijkheid achter het zichtbare niet. Hij kijkt alleen maar naar de buitenkant, de prestigeobjecten. Hij weet niet dat achter als ons doen en laten een verborgen dimensie schuilgaat. Die laat zich niet vangen door mensen, wel ervaren. We kunnen er deel van zijn, in een verborgen weten van die Ik in ons binnenste. Dan zijn we als Esther of Morechai. Wel te midden van de systemen en machten in deze tijd, met alle onzekerheden, en tegelijk zijn we er vrij van, omdat wij dragers zijn van een verborgen weten. God heerst in jou omdat je je aan hem toevertrouwt. 'laat God in jou de leiding hebben', vertelt Meister Eckhart ons. Zo te leven is een toestand van de geest die ons licht en vrij maakt, verbonden met God, onszelf, elkaar, de aarde en de hemel.

Amen